

פרק ז מעטה של קנייה

להעניק בדרך כבוד

סיפר הגאון רבי אהרן רוטר, מחבר סדרת הספרים 'שערי אהרן' על התורה: על השולחן של ר' שמואל היו מונחים שלושה אתרוגים נאים. מדי שנה היו סוחרי האתרוגים מגיעים לביתו ומביאים לו אתרוגים מהודרים ביותר. הם ידעו שכאן יקבלו תמורתם הון רב.

"אמור לי מי המהודר ביותר", ביקש ממני ר' שמואל.

בדקתי את האתרוגים בעיון רב ואמרתי: "שניים מן האתרוגים מהודרים מאוד, אך השלישי יש בו חשש חסר".

כאשר עמדתי לצאת מביתו, אמרתי לו: "אל תשכח להחזיר לסוחר את האתרוג שיש בו חשש חסר".

"להחזיר?! תמה ר'

הגאון רבי אהרן רוטר (עומד) מכבד את ר' שמואל לברך שבע ברכות

שמואל, "אני לא אשתמש בו, כמובן, אבל חלילה לי להחזיר את האתרוג: הרי מזדמנת לי אפשרות להעניק צדקה בדרך כבוד ליהודי, האם לא אנצל את ההזדמנות?"

דרגות עילאיות!

סיפר הרה"ח ר' ברוך איבר, שהיה מנהל בעסק שנים רבות:
"האם יש לך עבודה בעבורי?" פנה מלטש יהלומים לר' שמואל.
"כרגע אין לי צורך במלטשים נוספים, אבל אם תהיה לי עבודה בשבילך, אשמח לעזור לך", השיב ר' שמואל.
"צר לי לראות יהודי שמחפש עבודה ואינו מוצא", הפטיר לעומתי לאחר שהלה יצא ממשרדו.
מן השמים סייעו בידו לעזור לו.
"ר' שמואל", פנה יהודי לר' שמואל למחרת, "אני זקוק לכסף רב לצורך

בורסת היהלומים ברמת גן

נישואי בתי. יש ברשותי יהלום גולמי, ואני מבקש תמורתו שבעת אלפים דולר, סכום שממש יציל אותי".

ר' שמואל בדק את האבן, וכמקצוען העריך שלאחר הליטוש והגימור תהיה שווה חמשת אלפים דולר.

ראוי לציין, כי שווי יהלום מלוטש נמדד בארבעה מישורים: גודל, ניקיון, צבע וצורת הליטוש. כל שינוי, אפילו קל ביותר, משנה את שווי האבן באופן משמעותי, לכן רק בעלי מקצוע יודעים להעריך כמה תהיה שווה אבן גלם לאחר הליטוש. קשה לבדוק את האבן בעודה חומר גלם - מה יהיה גודלה המדויק, מה יהיו ניקיונה, צבעה וצורת הליטוש. אפילו בעלי מקצוע מובהקים עלולים לטעות.

לאחר הבדיקה ראיתי כי אינו יודע מה לענות לו. האם ישיב את פניו ריקם, או יאמר לו כי לפי שיקול דעתו הוא משער שהאבן תהיה שווה רק חמשת אלפים דולר, ואת השאר הוא נותן צדקה?

לאחר התלבטות קלה נתן לו ר' שמואל שבעת אלפים דולר! הלה לא ידע את נפשו מרוב שמחה. אנו המנהלים לא הבנו מדוע נהג כך.

הוא הבין. יש לו אפשרות לעשות שתי מצוות בבת אחת!

"קרא בבקשה למלטש שביקש עבודה", ביקש ממני ר' שמואל. "יש לי עבודה בשבילי".

דקות ספורות לאחר מכן הופיע הלה במשרדו.

"ב"ה מצאתי עבודה בעבורך. אנא, לטש לי את היהלום הזה. הוא גדול מאוד, ואתן לך על העבודה חמש מאות דולר". הפועל נטל את האבן כשעל פניו נהרת שמחה. חמש מאות דולר הייתה משכורת פועל לחודש שלם בזמנים ההם!

"איזה מחיר נתת על ליטוש האבן הזו, ועוד לאחר שקנית אותה במחיר כה יקר?" שאלנו בתמיהה.

"מה אעשה? יהודי מובטל מחפש פרנסה, ואני יכול להנות אותו בדרך כבוד. מדוע להחמיץ מצווה זו?" השיב בטוהר לב.

בגמר העבודה שילם ר' שמואל חמש מאות דולר במזומן.

ראינו צהלה על פניו של ר' שמואל - הוא זכה להעניק צדקה בדרך כבוד לשני אנשים, כאשר אף אחד מהם אינו מבין שקיבל צדקה...

לאחר שיצא המלטש מהמשרד, נטל ר' שמואל את האבן ובדק האם העריך נכון ששווייה לאחר ליטוש הוא חמשת אלפים דולר, או שמא טעה בהערכה.

לאחר בדיקה קצרה ראינו כי אורו פניו.

"טעיתי בהערכה", קרא לעברי. "לאחר ליטוש יצא היהלום הרבה יותר טוב ממה ששיערתי - בגודל, בניקיון, בצבע ובצורת הליטוש. אני מעריך כי הוא שווה הרבה מאוד, לפחות שנים עשר אלף דולר".

לא עברו דקות ספורות, ואל המשרד נכנס קונה.

"ר' שמואל, אני זקוק לאבן גדולה בעבור לקוח עשיר מאוד. חיפשתי בכמה משרדים, ועדיין לא מצאתי".

"מה דעתך על האבן הזו?" שאלו ר' שמואל כשהוא מראה לו את האבן שהושלמה לפני דקות ספורות.

"היא מדהימה! יפיפה! כזו אני מחפש", קרא הקונה בשמחה.

"ומה מחירה?" שאל.

"תחליט אתה", השיב ר' שמואל.

"הייתי משלם עליה שנים עשר אלף וחמש מאות דולר", ענה.

"מזל וברכה!" ענה ר' שמואל. הקונה שילם את הכסף ויצא בשמחה מהמשרד, כאשר אנו משפשפים את עינינו כלא מאמינים....

ר' שמואל שילם אלפיים דולר יותר ממה שהעריך את שווייה, שילם לפועל על עבודתו יותר ממחיר השוק לשם מצווה, ולבסוף הרוויח חמשת אלפים דולר.

אבל בזה לא תם הסיפור...

דקות ספורות לאחר מכן פנה אלי ר' שמואל: "תראה, הרווחתי על אבן זו חמשת אלפים דולר יותר ממה ששיערתי. חשבתי שאפסיד יותר מאלפיים דולר לצדקה, וב"ה הרווחתי חמשת אלפים דולר, לכן איני רוצה ליהנות מהם. אנא, תן אותם לכלה ענייה הזקוקה לתמיכה..."

אלו היו השגותיו של ר' שמואל.

[ראוי להדגיש, כי מה שאמרו חז"ל שיש אונאה באבנים טובות ומרגליות (מובא בשולחן ערוך חו"מ סימן רכ"ז סעיף ט"ו), היינו באבנים מלוטשות, שמחירן קבוע בשוק. אבל אבני גלם, שאין להן שער בשוק כלל, וכל בעל

מקצוע קובע את מחירן לפי מה שהוא משער כמה יהיו שוות לאחר ליטוש, והערך שלהן סמוי מן העין, אין בהן אונאה. עיין בזה בפתחי חושן ח"ה, סימן י', הערה כ"ה באריכות.]

צדקה במעטה של אתרוגים וביצים

הרב רחמים ארבל, מנהל במפעל בשיכון ה', כותב במכתב מרגש:

סבי התמודד עם קשיי פרנסה, ואנו גדלנו בביתו עם אבינו. הצטופפנו תשעה ילדים בבית, ומצבנו הכלכלי היה בכי רע. בחצר ביתו גידל סבי עצי אתרוגים. ר' שמואל היה מגיע אליו מדי שנה, בוחר אתרוגים אחדים ומשלם עליהם פי חמישה ממחירם.

סבנו גידל גם תרנגולים, ולקראת החג הייתה פושטת שמחה בלבנו - ר' שמואל יגיע לקנות ביצים, ואנו נוכל לקנות

בגדים לחג! הוא היה קונה ארבעים(!) תבניות ביצים ומשלם לאבי פי חמישה ממחירן בשוק, וכל זאת כדי להעניק לנו כסף באופן שלא נתבייש. מדי חג מצא דרכים לתת לנו מכל הלב.

צעצועים בחינם ובכבוד

סיפר הרה"ג ר' יעקב דוד שרייבר, ראש כולל ויזניץ:

שמחה וששון בשכונת נווה אחיעזר. ילדי השכונה מתאספים בחצר בית משפחת דסקל, העוסקת כמו כולם בניקיון הבית לפסח. את כל הצעצועים הישנים הם מניחים בחצר, וכל הקודם זוכה.

כך היה מדי שנה. בכל נסיעה לחו"ל רכש עבור ילדיו מתנות רבות. ביתו היה

גדוש בצעצועים ובמשחקים יקרי ערך. לפני פסח הייתה גבי דסקל מוציאה את המשחקים לחצר, ולילדי השכונה הייתה אורה ושמחה.

כך נמצאה דרך להנות את ילדי השכונה בדרך כבוד, לשמחם באופן שלא יחושו כי קיבלו נדבה, אלא הם המיטיבים בקחתם מהחצר את הצעצועים הישנים...

בתכולת מכולת ובקישוטי סוכה - מחזירים חובות

עינינו המופתעות נחו על ארגזי בירה שנחו בצפיפות ליד דלת ביתנו. לצדם היו מונחות סחורות נוספות, ואנו תהינו: "האם פתחת חנות מכולת?"

תמיהתנו לא ארכה זמן רב. ההסבר הגיע: "בעל מכולת חייב לי סכום כסף גדול. אין באפשרותו להחזיר לי, אך הוא רוצה להשיב את החוב. אמרתי לו כי יוכל לפרוע את חובו במוצרי מכולת..." סיפר בפשטות. (עיין בפרק מא עמוד 321 מובא תנאי העיסקה...)

הרי זה רעיון מופלא מבית היוצר של איש חסד - לא רק להעניק צדקה בדרך כבוד, אלא לאפשר מוצא מכובד ללווים שאינם יכולים לשלם.

אדם אחר, שעסק ביצירת קישוטי סוכה, הביא יום אחד מלאי עצום של קישוטי סוכה לביתנו.

"לשם מה אנו זקוקים לכל כך הרבה קישוטים?" תמהנו.

לבסוף הבנו... בדרך זו האיש משלם את הלוואתו.

דמי תיווך

סיפר הרה"ח ר' לייב בער שמעונוביץ מקריית ויזניץ:

פעמים רבות קנה ר' שמואל בבורסה חבילת יהלומים גם כשלא היה צריך אותה, רק כדי לספק למתווך פרנסה בכבוד.

הוא חפץ להעניק בדרך כבוד, לאפשר למתווך להרוויח את לחמו ביגיעה ולא בחסד.

פעמים רבות אירע שמכר בעבור מתווך חבילת יהלומים כדי שהלה ירוויח, אף על פי שאילו היה מוכר בעצמו, היה מרוויח יותר.

מכירת ציורים לשם צדקה

סיפר ידיד אבינו היהלומן הרה"ח ר' ברוך גרינברגר:

"ר' ברוך, יש לי עסקה טובה בשבילך", פנה אלי ר' שמואל באחד הימים.

"אלמנה ציירת צריכה פרנסה. היא באה אלי למכור לי כמה תמונות שציירה.

אמרתי לה שאמכור לה את הציורים בבורסה, וכך תוכל להתפרנס בכבוד".

ואכן, מדי פעם הביא ר' שמואל תמונות למכירה בבורסה...

היה לו קל יותר לתת לה את התמורה ללא מכירת התמונות, אך באופן זה

הוא פרנסה בדרך כבוד.